

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА
імені О.М. Бекетова

СТАНДАРТ ВИЩОЇ ОСВІТИ

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Ректор **В.М. Бабасв**
2014 р.

БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

ПРОГРАМА

навчальної дисципліни за вибором
підготовки спеціаліст
галузі знань 0305 Економіка та підприємництво
напряму 6.030509 Облік і аудит
спеціальності 7.03050901 Облік і аудит
спеціалізації Облік і аудит

(шифр дисципліни за ОПП ВПІ 3)

Стандарт чинний з дати затвердження

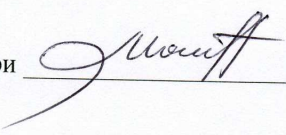

РОЗРОБЛЕНО: Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова,
КАФЕДРА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ, ОБЛІКУ І АУДИТУ

РОЗРОБНИК(И): доцент кафедри Мізік Ю.І

Схвалено **випусковою** кафедрою Фінансово-економічної безпеки, обліку і аудиту

Протокол від "27" серпня 2014 року № 1

Завідувач випускової кафедри (проф. Момот Т.В.)

Програма відповідає формі Програми навчальної дисципліни, що затверджена Наказом по ХНУМГ ім. О.М. Бекетова від 24 лютого 2014 р. № 46-01.

Методист НМВ (Григоренко С.М.) " 12 " 11 2014 р.

Обговорено та рекомендовано до затвердження науково-методичною радою факультету Економіки і підприємництва

Голова науково-методичної ради (проф. Солвйов О.В.) " 30 " 08 2014 р.
протокол № 1

Цей стандарт не може бути тиражований або відтворений будь яким способом без письмової згоди ХНУМГ

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни “Біржова діяльність” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки спеціаліста напряму 6.030509 Облік і аудит спеціальності 7.03050901 Облік і аудит навчальним планом передбачено спеціалізація «Облік і аудит».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є інструменти і процеси біржової торгівлі та діяльності.

Міждисциплінарні зв'язки:

Вивчення цієї дисципліни безпосередньо спирається на:	На результати вивчення цієї дисципліни безпосередньо спираються:
Міжнародна економіка	Облік зовнішньоекономічної діяльності
Інвестування	Фінансова діяльність підприємств
Оцінка бізнесу та об'єктів нерухомості	Фінансовий аналіз
Облік у зарубіжних країнах	
Облік цінних паперів	

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів (ЗМ):

ЗМ 1. Організація товарних бірж та технологія біржової торгівлі.

ЗМ 2. Основи функціонування фондових і валютних бірж.

Індивідуальне завдання. Контрольна робота для студентів заочної форми навчання.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни “Біржова діяльність” є формування у студентів системи знань з організації і функціонування біржового ринку як складового елемента інфраструктури ринку, технології здійснення біржових операцій.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни “Біржова діяльність” є ознайомлення з узагальненим досвідом роботи зарубіжних і вітчизняних бірж, вивчення нормативних основ здійснення біржової діяльності України, опанування технології здійснення біржових операцій на різних видах бірж.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- зміст основних нормативних і законодавчих документів, що регулюють здійснення біржової діяльності;
- основні принципи організації та проведення біржових торгів на товарній і фондовій біржі;
- функцій і завдання посередників на біржах;
- технологію формування ланцюга руху замовлення від покупця до продавця на біржі;
- основи ф'ючерсної торгівлі;

– основні види цінних паперів, що обертаються на фондовому ринку й методи оцінки їх вартості.

вміти:

- розробляти стратегію поведінки гравця на фондовій і товарній біржі;
- розраховувати результат від здійснення певних видів біржових операцій;
- обчислювати рахунки клієнтів щодо ф'ючерсних контрактів;
- використовувати механізм хеджування;
- оцінювати ринкову вартість цінних паперів.

мати компетентності:

Компетентності соціально-особистісні: креативність, здатність до системного мислення; адаптивність і комунікабельність; наполегливість у досягненні мети.

Загальнонаукові компетентності базові знання фундаментальних розділів математики, в обсязі, необхідному для володіння математичним апаратом відповідної галузі знань, здатність використовувати математичні методи в обраній професії; базові знання в галузі інформатики й сучасних інформаційних технологій; навички використання програмних засобів і навички роботи в комп'ютерних мережах, уміння створювати бази даних і використовувати інтернет-ресурси; базові знання в галузі, необхідні для освоєння загально-професійних дисциплін.

Інструментальні компетентності навички роботи з комп'ютером; навички управління інформацією; дослідницькі навички.

Загально-професійні компетентності: базові уявлення про закордонний і вітчизняний досвід з питань організації і технології біржової торгівлі; здатність здійснювати організацію процесу управління активами суб'єктів підприємницької діяльності; здатність до ділових комунікацій у професійній сфері, знання основ ділового спілкування, навички роботи в команді; здатність кваліфіковано надавати супутні послуги аудиту та пропонувати клієнту найбільш оптимальні рішення.

Спеціалізовано-професійні компетентності: здатність аналізувати фінансові операції; здатність аналізувати вплив ризику на фінансову діяльність; здатність до проведення комерційних операцій з біржовими товарами.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 2,5 кредити ЄКТС.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Організація товарних бірж та технологія біржової торгівлі.

Тема 1. Товарна біржа як елемент інфраструктури ринку

Історія розвитку біржової торгівлі та сучасний стан біржового ринку. Ознаки класифікації бірж. Функції біржі. Засновники біржі. Членство в товарній біржі. Права й обов'язки членів товарної біржі. Вартість «біржового місця».

Учасники біржових торгів на відкритих і закритих біржах. Брокери. Дилери. Постійні й разові відвідувачі торгів. Права й обов'язки брокерів. Маклери та клерки.

Органи управління товарною біржею. Склад, функції і завдання органів управління біржею. Спеціальні підрозділи біржі. Функції та завдання розрахунково-клірингової палати.

Тема 2. Регулювання біржової діяльності

Мета регулювання біржової діяльності. Механізм біржового регулювання: правове, нормативне й інформаційне забезпечення. Система управління біржовою дальністю. Державні й недержавні методи регулювання. Принцип саморегулювання. Змішана модель регулювання.

Правові умови створення та діяльності бірж в Україні. Зміст і структура Закону України «Про товарну біржу». Створення та порядок реєстрації товарної біржі. Принципи діяльності товарних бірж. Права й обов'язки товарної біржі. Майно біржі та гарантії майнових прав. Внутрішньобіржові нормативні акти. Особливості біржового регулювання в зарубіжних країнах.

Тема 3. Біржові угоди

Визначення біржового товару. Характерні риси біржового товару. Основні класи біржових товарів. Особливості речового біржового товару. Оцінювання якості біржового товару.

Визначення й ознаки біржової угоди. Юридичний, організаційний, економічний і етичний аспекти біржових угод. Обов'язкові параметри біржової угоди. Зміст угоди. Ознаки класифікації біржових угод.

Угоди з реальним товаром. Сутність, мета і зміст угоди з реальним товаром. Види угод з реальним товаром. Особливості форвардної угоди. Різновиди форвардних угод. Угода із заставою. Угода із заставою на купівлю. Угода із заставою на продаж. Угода з премією. Класифікація угод із премією. Угоди з кредитом.

Визначення ф'ючерсної угоди. Головні відмінності ф'ючерських та форвардних контрактів. Стандартизація ф'ючерських контрактів. Переваги ф'ючерських контрактів. Процедура урегулювання ф'ючерських контрактів.

Сутність опціонних угод. Види опціонів за технікою виконання. Опціон на купівлю. Опціон на продаж. Подвійний опціон. Опціонна премія. Класифікація опціонів залежно від співвідношення цін виконання опціонів і рівня ф'ючерських цін.

Тема 4. Ф'ючерський ринок

Види біржових операцій на ф'ючерському ринку. Хеджування. Види хеджування за технікою здійснення. Техніка короткого хеджування. Техніка довгого хеджування. Базис. Вплив базису на результати хеджування. Переваги хеджування за допомогою ф'ючерських контрактів.

Вартість ф'ючерського контракту. Етапи розрахунків з купівлі-продажу ф'ючерського контракту. Початкова та варіаційна маржа.

Тема 5. Організація та технологія біржової торгівлі

Форми організації біржових торгів. Англійський та голландський аукціони. Заочний аукціон. Подвійний аукціон. Організація біржової сесії.

Організація та оснащення операційної зали біржі. Правила поведінки в операційній залі. Електронна біржова торгівля.

Порядок виставлення і зняття товарів з біржових торгів. Процедура надання заявки на купівлю-продаж реального товару. Реєстрація й оформлення біржових угод. Порядок укладання та виконання угод на куплю-продаж ф'ючерських контрактів. Порядок розірвання угод.

Тема 6. Брокерська діяльність

Організаційно-правові основи створення і функціонування брокерської фірми. Функції брокерської фірми. Клієнти брокерських фірм.

Зміст угоди на брокерське обслуговування. Угода-доручення клієнта брокерської фірми на здійснення біржової угоди. Договір комісії. Звіт брокера (брокерської фірми) клієнту про виконану роботу згідно з дорученням. Види доручень клієнта брокеру.

Доходи брокерських фірм. Система оплати праці брокерів. Показники ефективності брокерської діяльності.

Змістовий модуль 2. Основи функціонування фондових і валютних бірж.

Тема 7. Фондовий ринок і його учасники.

Фондовий ринок. Класифікація фондових ринків. Загальні принципи функціонування організованого ринку цінних паперів. Функції ринку цінних паперів як комерційної структури: загальноринкові та специфічні.

Основні учасники ринку цінних паперів. Емітенти. Інвестори. Професійні учасники фондового ринку. Класифікація інвесторів. Функції учасників, які обслуговують фондовий ринок.

Визначення цінного паперу. Функції цінних паперів. Основні характеристики цінних паперів.

Класи цінних паперів. Класифікація цінних паперів як біржового товару. Основні й похідні цінні папери. Первинний та вторинний ринок цінних паперів.

Класифікація цінних паперів згідно із Законом України «Про цінні папери та фондовий ринок».

Фондова біржа. Основні функції фондової біржі. Принципова схема технології біржового процесу на фондовій біржі. Обов'язкові складові біржової угоди на купівлю-продаж цінних паперів. Застосування індексів на фондовому ринку.

Тема 8. Основи функціонування валютної біржі

Поняття, функції та суб'єкти валютного ринку. Передумови й етапи становлення валютного ринку України. Суб'єкти валютного ринку України. Українська міжбанківська валютна біржа (УМВБ). Органи валютного регулювання в Україні.

Види та порядок укладання угод на валютній біржі. Валютні касові операції (угоди «спот»). Термінові валютні операції (форвардні, ф'ючерсні, опціонні). Валютні операції «своп». Валютний арбітраж. Схема укладання валютних операцій на біржі.

Індивідуальне завдання. Контрольна робота для студентів заочної форми навчання.

3. Рекомендована література

1. Дегтярєва О. И. Биржевое дело: ученик / О. И. Дегтярєва. – М.: Магистр, 2007. – 627 с.

2. Біржова діяльність: навчальний посібник. / В. І. Крамаренко, Б. І. Холод, Ю. Н. Воробйов та ін.; під ред.: В. І. Крамаренко; під ред. Б. І. Холод. -К. : ЦУЛ, 2003. -261 с. - ISBN 966 -541- 041- 5.

3. Ситник Ю. О. Конспект лекцій з курсу „Біржова діяльність” (для студентів спеціальності 6.050100 „Облік і аудит” – Харків: ХНАМГ, 2007. – 294 с.

4. Сохацька О. М. Біржова справа: Підручник. – 2-ге вид. змін. й доп. – Тернопіль; Карт-бланш, К.: Кондор, 2008. – 632 с.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання залік.

5. Засоби діагностики успішності навчання комплекти тестових завдань для поточних модульних контролів, теми для самостійної роботи, теми для контрольної роботи (для студентів заочної форми навчання).

АНОТАЦІЯ

Біржова діяльність

Метою викладання навчальної дисципліни “Біржова діяльність” є формування у студентів системи знань з організації і функціонування біржового ринку як складового елемента інфраструктури ринку, технології здійснення біржових операцій.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є інструменти і процеси біржової торгівлі та діяльності.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів: 1. Організація товарних бірж та технологія біржової торгівлі. 2. Основи функціонування фондових і валютних бірж.

ABSTRACT (ANNOTATION)

Exchange Activity

The purpose of the academic discipline «Exchange Activity» is providing students with the basic theoretical knowledge in the field of the organization of exchange market as a component of market infrastructure, implementation of technology exchange transactions.

The object of the academic discipline is tools and processes exchange trading and activities.

The program of the academic discipline consists of the following contents modules: 1. The organization of commodity exchanges and technology exchange trading. 2. Fundamentals of the stock and currency exchanges.

АННОТАЦИЯ

Биржевая деятельность

Целью преподавания учебной дисциплины "Биржевая деятельность" является формирование у студентов системы знаний по организации и функционированию биржевого рынка как составного элемента инфраструктуры рынка, технологии осуществления биржевых операций.

Предметом изучения учебной дисциплины являются инструменты и процессы биржевой торговли и деятельности.

Программа учебной дисциплины состоит из следующих содержательных модулей: 1. Организация товарных бирж и технология биржевой торговли. 2. Основы функционирования фондовых и валютных бирж.